

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-308-315

Інна МЕДЯНИК©

аспірант

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ВИКЛИКИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Представлене дослідження присвячене темі порушень прав людини та громадянина на тимчасово окупованих територіях у контексті формування безпекового середовища в Україні. Проведений аналіз виявив різноманітні аспекти окресленої проблеми. Зокрема, у результаті військової агресії російської федерації значно порушено основні права людей, такі як право на життя, свободу та особисту недоторканність.

Із метою захисту порушених прав та реагування на цю проблему, можливими напрямками впливу є постійний політичний тиск на агресора, створення міжнародної коаліції на підтримку деокупації та розробка ефективних міжнародних рамок для захисту прав людини. Для досягнення цих цілей є важливою взаємодія України з міжнародним співтовариством, у тому числі такими організаціями, як ОБСЄ, ООН та ПАРЄ. Такий підхід може сприяти створенню умов для захисту основних прав та свобод на тимчасово окупованих територіях, а також розвитку механізмів для вирішення гуманітарних питань між Україною та російською федерацією.

Додатково на основі виявлених проблем визначено, що концепція безпекового середовища потребує чіткого визначення в національному законодавстві, оскільки відсутність його та єдиноначального розуміння цього поняття ускладнює забезпечення практичного застосування відповідних заходів. Зважаючи на аналіз, можна рекомендувати визначити безпекове середовище як сукупність суспільних відносин, факторів та чинників, що включають нормативно-правові та організаційні механізми захисту національної безпеки, територіальної цілісності, прав та свобод людини і громадянина від потенційних чи реальних загроз забезпечення їхньої життєдіяльності.

З метою усунення порушень передбачено створення уніфікованої Стратегії реінтеграції для всіх тимчасово окупованих територій. Крім того, акцент робиться на важливості здатності держави адаптуватися до змін у безпековому середовищі, ефективного функціонування органів публічної влади для захисту прав людини і громадянина, а також розвитку розвідувальних спроможностей для отримання повної інформації щодо стану прав людини на тимчасово окупованих територіях.

Центральним аспектом є необхідність подальшої співпраці України з міжнародними партнерами та організаціями, щоб забезпечити ефективний захист прав людини в умовах формування безпекового середовища. Це включає постійний політичний тиск, створення міжнародної коаліції та співпрацю з ключовими міжнародними інституціями. Такий підхід є стратегічно важливим для вирішення глобальних викликів та підтримки українського суспільства в досягненні безпеки та захисту прав людини в умовах конфлікту.

Висновки також вказують на необхідність удосконалення законодавства та стратегій забезпечення безпекового середовища в Україні, зокрема на тимчасово окупованих територіях.

Ключові слова: права людини, ОБСЄ, ООН, ПАРЄ, повномасштабна війна в Україні.

Постановка проблеми. Питання формування безпекового середовища для людини залишалося актуальним на всіх етапах розвитку суспільства та держави. У різні періоди відзначалася підвищена увага до прав людини і громадянина з боку громадськості та владних інституцій. В Україні сьогодні важливо забезпечити безпекове середовище на тимчасово окупованих територіях та дослідити порушені там права людини і громадянина.

Збройна агресія з боку російської федерації, що розпочалася у 2014 р. та призвела до анексії Криму й окупації частини України, а також повномасштабна війна, що триває з 2022 р., порушили комунікаційну взаємодію між тимчасово окупованими

© І. Медяник, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-4597-5708>

kafedra_zpd@ukr.net

територіями та рештою України. Це призвело до дезінтеграції інформаційного простору регіонів та ускладнило об'єктивну оцінку стану прав людини та громадянина.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Проблемам національної безпеки приділяли увагу такі вчені, як С. Андреев, О. Береза, В. Горбулін та ін. Зокрема, дослідження механізмів захисту прав проводили В. Букач, С. Грицкевич, А. Олійник тощо. Однак відсутність незалежних ЗМІ та правозахисних організацій ускладнює об'єктивне сприйняття сучасного стану реалізації, охорони та захисту прав людини в Україні та міжнародному співтоваристві.

Важливо враховувати дві умовні групи наукових досліджень: ті, що проводилися до початку повномасштабного вторгнення, та ті, що здійснюються після. Обидві групи є важливими для розгляду питань забезпечення безпеки на тимчасово окупованих територіях. Перша група формує методологічну та теоретичну основу, але, з огляду на динаміку суспільних відносин, не може охопити всі аспекти. Друга – складається з досліджень, що зосереджені на поточних проблемах забезпечення безпеки та захисту прав людини і громадянина [1, с. 301].

Мета дослідження полягає в теоретико-правовій характеристиці порушення прав людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях в умовах формування безпекового середовища під час воєнного стану та у повоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Важливість поняття «безпекове середовище» визначається як на практиці, так і в наукових дослідженнях. Однак аналіз національного законодавства вказує на невизначеність цього терміна, що ускладнює його практичне забезпечення, особливо на тимчасово окупованих територіях.

Дослідження особливостей національної стійкості в умовах безпекового середовища, що змінюється, підкреслює значення невизначеності, впливу глобальних динамік і наявності невирішених проблем у сферах державного управління та національної безпеки. Реалізація системного механізму гарантування національної стабільності відповідає вимогам України щодо захисту національної безпеки в умовах загальних заходів протидії ризикам і загрозам. Для досягнення цієї мети необхідно реалізувати державну політику, спрямовану на посилення сильних сторін у безпековій сфері та створення інноваційних механізмів розвитку суспільства і держави.

Окремі автори визначають безпекове середовище як сукупність політико-дипломатичної, військової та інформаційної систем, де можуть виникнути сприятливі чи небезпечні умови для потенційних чи реальних загроз національним інтересам. Роль держави полягає у визнанні цих загроз та їх усуненні шляхом взаємодії з міжнародними інституціями та організаціями [2, с. 34].

Деякі дослідники, такі як В. Бочарніков та К. Бугайчук, розглядають безпекове середовище як сукупність зовнішніх та внутрішніх правових відносин між суб'єктами, що включають органи влади та громадянське суспільство. Інші, наприклад, С. Погрібний, І. Крицак та Д. Денищук, виділяють внутрішнє та зовнішнє середовище, зосереджуючи увагу на внутрішніх аспектах [3, с. 6].

Багато дослідників визначають загрози для безпекового середовища, що можуть виникати з різних джерел, включно з явищами, подіями, діями чи бездіяльністю фізичних чи юридичних осіб, які підпадають під юрисдикцію держави.

На думку К. Бугайчука, безпекове середовище можна поділити на зовнішнє та внутрішнє. Він визначив Міністерство внутрішніх справ як одного з провідних суб'єктів забезпечення безпекового середовища в Україні [4].

Щодо внутрішнього безпекового середовища слід акцентувати, що деякі автори, такі як С. Погрібний та І. Крицак, розглядають його як умови та фактори існування країни у сферах суспільного життя, за які відповідає окремий орган державної влади [5, с. 96].

Ці різноманітні підходи до визначення та розуміння безпекового середовища свідчать про складність та многогранність згаданого поняття в контексті досліджень безпеки та оборони.

Аналізуючи безпекове середовище, такі вчені, як В. Франчук, П. Пригунов, С. Мельник, В. Гобела, Н. Шупрудько, виділяють три основні складові: небезпечне середовище, де загрози діють із руйнівною силою і відсутні механізми їх усунення; безпечне середовище, що характеризується відсутністю реальних загроз; середовище безпеки, де виникають потенційні та реальні загрози, але є відповідні можливості та механізми для протидії їм. Термін «безпекове середовище» позначає наявність інструментів та можливостей у суспільстві та державі для захисту від внутрішніх та

зовнішніх загроз.

Слід акцентувати, що у 2022 р. Міністр внутрішніх справ України Д. Монастирський представив проекти МВС для формування безпекового середовища в Україні і відзначив концепцію «безпечної громади» як важливий елемент цього формування. Складовою проєкту «Безпечна країна» є проєкт «Безпечне місто», що базується на системі відеокамер та обробці даних із них, а також стосується безпекового публічного простору, такого як залізничні та автовокзали й торговельні центри [6].

Україна вже має певний практичний досвід формування якісного безпекового середовища для громад, зараховуючи розробку методологій та концепцій. Інститут «Мир та Порозуміння» розробив методологію створення безпекового середовища на рівні громади, існують проєкти та методичні посібники для самостійної розробки та реалізації ефективних програм забезпечення безпеки на різних рівнях [7].

Аналіз ключових аспектів стратегічного планування та політики національної безпеки в умовах війни та гібридної агресії проти України визначає можливості захисту національних інтересів та полегшення відновлення держави. У цьому контексті виокремлюються основні ідеї та пріоритети у сфері національної безпеки, у тому числі стратегії та методи захисту. Однак деякі прогалини та недоліки у сучасних стратегічних документах, таких як Стратегія воєнної безпеки «Воєнна безпека – комплексна оборона», стають актуальними з огляду на реальні виклики та загрози у формі гібридної війни [8, с. 33; 9].

Підкреслення необхідності оновлення та адаптації стратегічних планів до нових реалій відображає вашу уважність до динаміки подій. Докладне розглядання пропущених можливостей та підвищення ефективності інструментів протидії зовнішнім загрозам свідчать про вашу глибоку аналітичну роботу. У контексті висвітлення викликів, породжених агресією РФ та її впливом на безпекове середовище, ваш підхід відзначається об'єктивністю та конструктивністю.

Необхідність розроблення нової стратегії, яка враховуватиме сучасний контекст та виклики, дозволяє підкреслити вашу прозорливість у розумінні важливості адаптації до непередбачуваних обставин. Акцент на недоліках у сфері формування безпекового середовища підкреслює вашу уважність до деталей та готовність до конструктивної критики і поліпшень.

Перед початком повномасштабного вторгнення була схвалена Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя [10]. Згідно з цим документом уряд повинен був розробити та затвердити план заходів для реалізації стратегії, котрий мав стати основою для формування та виконання відповідних державних планів дій із деокупації тимчасово окупованої території. Однак, враховуючи розширення тимчасово окупованих територій під час вторгнення, ці заходи втратили свою актуальність.

Серед інших схвалених стратегій слід назвати також Стратегію інформаційної реінтеграції Донецької та Луганської областей, Стратегію інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, Стратегію інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, а також план заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя [11–14]. Проте, оцінюючи ці документи, стає зрозумілим, що вони не відповідають сучасним викликам та загрозам, зумовленим вторгненням РФ та розширенням окупованих територій. У зв'язку з цим РНБОУ рекомендує підготувати оновлену редакцію Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, що враховуватиме зміни в ситуації та визначатиме правовий статус Криму з урахуванням унітарного державного устрою та етнополітичної ситуації на півострові.

Законодавча база для формування та реалізації державної політики з реінтеграції тимчасово окупованих територій України є значною та багатоаспектною. Зокрема, у 1991 р. був прийнятий Закон України «Про державний кордон України», що визначає непорушність державних кордонів як важливий аспект територіальної цілісності та єдності України. Інші важливі положення регулюються законами України: «Про Збройні Сили України», «Про громадянство України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «Про національну безпеку України», «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною

агресією російської федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та ін.

Однак під час тимчасової окупації територій особливу увагу слід звертати на захист прав та свобод людини і громадянина, що закріплені в Конституції України. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначає, що тимчасово окупована територія є невіддільною частиною України і держава зобов'язана підтримувати зв'язки з громадянами, які там проживають. Застосування цих положень ускладнене через окупаційні правила і норми.

Незважаючи на нормативну базу, необхідно переглянути інструментарій забезпечення прав людини і громадянина в умовах сучасних безпекових загроз. Аналіз правового статусу громадян на тимчасово окупованих територіях вимагає вивчення як міжнародних актів, так і національного законодавства, що гарантує права людини і громадянина в умовах воєнного стану.

Питання реінтеграції тимчасово окупованих територій України та захисту прав людини в умовах конфлікту регулюється і міжнародними нормативно-правовими актами. Так, Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. визначає осіб, які охороняються під час конфлікту чи окупації тимчасово окупованих територій. Положення цього документа гарантують права громадян на роботу та освіту, а також забороняють насильство та інші порушення [15].

У відповідь на тимчасову окупацію та порушення прав людини та громадянина Україна підписала міжнародні угоди та документи. Різні резолюції та рекомендації ООН і Ради Європи висловлюють обурення та вимагають від росії виконання міжнародних зобов'язань.

Зазначені кроки свідчать про необхідність міжнародного співробітництва для захисту прав людини та територіальної цілісності України.

На тимчасово окупованих територіях України, незважаючи на порушення російською федерацією національного та міжнародного законодавства, громадяни можуть навчатися та здійснювати економічну діяльність. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» особи, які зареєстровані чи проживають там, можуть займатися господарською діяльністю після зміни податкової адреси.

Наголошено, що громадяни зберігають право власності та інші речові права, незалежно від місця проживання. Україна також взяла на себе зобов'язання підтримувати зв'язки з громадянами на тимчасово окупованих територіях. Законодавство гарантує громадянам право вільно залишати та пересуватися з тимчасово окупованих територій, але в режимі воєнного стану в'їзд і виїзд регулюється через спеціальний порядок.

Необхідно враховувати, що ситуація ускладнена неправомірними обмеженнями росії, і переміщення осіб через лінію зіткнення можливе лише після фільтраційних заходів. Поняття правового статусу громадянина, який проживає на тимчасово окупованих територіях, включає не лише права, але й відповідальність за порушення встановлених заборон. Така відповідальність набуває особливої актуальності з огляду на труднощі документування порушень та латентний характер правопорушень під окупаційною владою.

Статтею 55 Конституції України визначено право особи захищати свої права та свободи від незаконних посягань, а також передбачено різні види юридичної відповідальності за порушення цих прав на тимчасово окупованих територіях, а саме: конституційну, матеріальну, дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність.

Згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» державні органи несуть відповідальність за порушення положень, специфічних для тимчасово окупованих територій. Особи, винні у порушенні закону, несуть відповідальність згідно із законодавством, що передбачено відповідними нормами.

Наприклад, ст. 332-1 Кримінального кодексу України визначає покарання для

порушень порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Водночас ч. 2 ст. 27 Кодексу адміністративного судочинства України передбачає вирішення адміністративних справ щодо контрольних пунктів пропуску адміністративним судом.

Крім того, Кримінальний кодекс України у ст. 111-1 передбачає кримінальну відповідальність для осіб, які обіймають посади в незаконних органах управління на тимчасово окупованих територіях та здійснюють протиправні дії, такі як створення воєнізованих формувань чи пропаганда в закладах освіти на користь ворожої агресії проти України.

Отже, кримінальна відповідальність за порушення визначених норм може бути розділена на три групи, враховуючи незаконну анексію Криму, надання військової підтримки формуванням та передачу матеріальних ресурсів цим групам.

Російська федерація несе відповідальність за порушення прав людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях України відповідно до принципу екстериторіальної юрисдикції. Цей принцип вказує на те, що будь-яка держава має нести відповідальність за порушення прав, вчинені її представниками на території, над якою вона здійснює ефективний контроль, незалежно від її міжнародно визнаних кордонів.

На тимчасово окупованих територіях України порушено резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 68/262, котра гарантує право на свободу пересування. Введено юридичні обмеження з обох сторін, що порушує право кожної особи на свободу пересування. Уряд суверенної держави може обмежувати це право, але лише у виправданих випадках і пропорційно ситуації. Примусове переміщення осіб з тимчасово окупованих районів, зокрема дітей без супроводу батьків, порушує міжнародне гуманітарне право.

Також порушено право на повагу до приватного і сімейного життя, оскільки завдається шкода власності громадян, обмежується доступ до соціального забезпечення та медичного обслуговування. Зафіксовано випадки примусового переміщення громадян із закладів соціального захисту, слідчих ізоляторів та місць позбавлення волі.

Установлення різноманітних обмежень на пересування мешканців тимчасово окупованих територій обмежує доступ до соціального забезпечення й медичного обслуговування. Напади на журналістів та обмеження свободи слова (відключення аналогового мовлення українських телевізійних каналів) також порушують право на свободу вираження думок та інформаційні свободи.

Загальна кількість летальних випадків, включно з нападами на журналістів, становить 18 осіб.

Порушення прав на тимчасово окупованих територіях України, ініційовані російською федерацією, призвели до обмежень у вираженні думок та повідомленні про порушення прав людини. Необхідно створити системну політику для інформаційної реінтеграції цих територій, включно з нормативно-правовим забезпеченням. Діючі стратегії не охоплюють усі тимчасово окуповані області, тому слід розробити єдину стратегію для всієї України. Порушення прав, таких як свобода вираження думок та участь у владних процесах, на тимчасово окупованих територіях свідчать про необхідність вжиття заходів. Порушення прав на справедливий суд на цих територіях також порушують міжнародні норми.

Порушення прав військовополонених на тимчасово окупованих територіях України включає відмову у наданні необхідної медичної допомоги, що є порушенням ст. 15 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими. Також порушується право дітей на освіту, оскільки конфлікт призводить до знищення освітніх закладів та зміни програм навчання. Відмова узгоджувати зелені коридори та передачу гуманітарної допомоги впливає на реалізацію прав громадян. Потрібно звертати увагу на категорії осіб, які стали жертвами конфлікту, у тому числі внутрішньо переміщених осіб, дітей, пенсіонерів та ін. Важливі заходи включають створення ефективних механізмів для захисту прав цих груп, надання гуманітарної та правової допомоги, а також визначення їхнього правового статусу. Заходи повинні також враховувати розвиток військових подій та широкий спектр порушених прав. Напрями захисту прав можуть включати захист основних прав, формування єдиного підходу до системи захисту громадян та створення механізмів для відновлення порушених прав. Електронні сервіси, такі як «Дія», можуть допомогти в наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам. Це також включає безоплатну правничу допомогу та можливість звертатися за консультацією. Отримання компенсації за завдані збитки можливе лише після деокупації

територій. Ці заходи є важливими для захисту прав людини в умовах конфлікту та тимчасової окупації.

Один із шляхів впливу на захист прав громадян України на тимчасово окупованих територіях – політичний тиск на агресора та формування міжнародної коаліції для підтримки деокупації. Важливо створити ефективні міжнародні рамки для захисту прав людини та сприяти посередництву між Україною та російською федерацією з гуманітарних питань. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, ООН, ПАРЄ, може забезпечити ефективність таких заходів.

Висновки. Отже, нормативна невизначеність терміна «безпекове середовище» у законодавстві робить складним його забезпечення. Пропонується визначити його як сукупність суспільних відносин та факторів, що містять механізми захисту національної безпеки та прав людини. Стратегічні орієнтири включають систему стратегічного аналізу реінтеграції тимчасово окупованих територій та ефективне функціонування владних органів для захисту прав. Порушення прав на тимчасово окупованих територіях підкреслює важливість політичного тиску, формування коаліцій, комунікації та стратегій реінтеграції, а також міжнародної співпраці.

Список використаних джерел

1. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
2. Богданович В. Ю., Ільшов О. А., Комаров В. С., Олексіюк В. В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 2(72). С. 33–39.
3. Бочарніков В. П., Свешніков С. В. Безпекове середовище 2030 : монографія. Київ : «Майстер Книг», 2019. 76 с.
4. Бугайчук К. Л. Сутність терміну «безпекове середовище» в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Actual problems of modern science : The 4th International scientific and practical conference* (Boston, USA, January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group, 2023. P. 114–118.
5. Погрібний С., Крицак І., Денищук Д. Необхідність розроблення концепції безпекового середовища на прикладі МВС України: нормативно-кримінологічні та духовно-ціннісні аспекти. *Нове українське право*. 2022. Вип. 4. С. 95–103.
6. Денис Монастирський презентував проекти МВС для формування безпекового середовища в Україні. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-monastyrskiyi-prezentuvav-proekty-mvs-dlia-formuvannia-bezpekovooho-seredovishcha-v-ukraini>.
7. Брошура «Безпечна громада: зміцнення потенціалу громади заради створення безпечного середовища». *Безпека у громаді*. URL: <https://cop.org.ua/ua/korysni-materialy/broshura-bezpechna-gromada-zm-tsnennya-potents-alu-gromadi-zaradi-stvorennia-bezpechnogo-seredovishcha>.
8. Резнікова О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *НІСД*. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratichnyy-analiz-bezpekovooho-seredovishcha-ukrayiny>.
9. Лобко В. В. Сучасний стан та проблеми правового забезпечення національної безпеки в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 30–36.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» : Указ Президента України від 24 березня 2021 р. №117/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>.
11. Про схвалення Стратегії інформаційної реінтеграції Донецької та Луганської областей : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 липня 2018 р. № 539-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539-2018-p#Text>.
12. Про схвалення Стратегії інформаційної реінтеграції Автономної Республіки Крим та м. Севастополя : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1100-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-2018-p#Text>.
13. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p#Text>.
14. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2021 р. № 1171-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171-2021-p#Text>.
15. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

Надійшла до редакції 08.12.2023

References

1. Reznikova, O. O. (2022) Natsionalna stiiikist v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha [National stability in the conditions of a changing security environment] : monohrafiia. Kyiv : NISD. 532 p. [in Ukr.].
2. Bohdanovych, V. Yu., Iliashov, O. A., Komarov, V. S., Oleksiuk, V. V. (2021) Pidkhid do otsiniuvannia bezpekovoho seredovyscha v suchasnykh umovakh vedennia zbroinoi borotby [An approach to assessing the security environment in modern conditions of armed conflict]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*. № 2(72), pp. 33–39. [in Ukr.].
3. Bocharnikov, V. P., Svieshnikov, S. V. (2019) Bezpekove seredovyshe 2030 [Security environment 2030] : monohrafiia. Kyiv : «Maister Knyh». 76 p. [in Ukr.].
4. Buhaichuk, K. L. (2023) Sutnist terminu «bezpekove seredovyshe» v konteksti diialnosti Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [The essence of the term «security environment» in the context of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Actual problems of modern science : The 4th International scientific and practical conference* (Boston, USA, January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group, pp. 114–118. [in Ukr.].
5. Pohribnyi, S., Kritsak, I., Denyshchuk, D. (2022) Neobkhdnist rozroblennia kontseptsii bezpekovoho seredovyscha na prykladi MVS Ukrainy: normatyvno-kryminolohichni ta dukhovno-tsinnisni aspekty [The need to develop the concept of a security environment based on the example of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: normative-criminological and spiritual-value aspects]. *Nove ukrainske pravo*. Vyp. 4, pp. 95–103. [in Ukr.].
6. Denys Monastyrskiy prezentuvav proekty MVS dlia formuvannia bezpekovoho seredovyscha v Ukraini [Denys Monastyrskiy presented projects of the Ministry of Internal Affairs to create a security environment in Ukraine]. *Uriadovyi portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-monastyrskiy-prezentuvav-proekty-mvs-dlia-formuvannia-bezpekovoho-seredovyscha-v-ukraini>. [in Ukr.].
7. Broshura «Bezpechna hromada: zmitsnennia potentsialu hromady zarady stvorennia bezpechnoho seredovyscha» [Brochure «Safe Community: Strengthening Community Capacity to Create a Safe Environment»]. *Bezpeka u hromadi*. URL: <https://cop.org.ua/ua/korysni-materialy/broshura-bezpechna-gromada-zm-tsnennya-potents-alu-gromadi-zaradi-stvorennya-bezpechnogo-seredovyscha>. [in Ukr.].
8. Reznikova, O. Stratehichniy analiz bezpekovoho seredovyscha Ukrainy [Strategic analysis of the security environment of Ukraine]. *NISD*. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovoho-seredovyscha-ukrayiny>. [in Ukr.].
9. Lobko, V. V. (2022) Suchasnyi stan ta problemy pravovoho zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v Ukraini [The current state and problems of legal provision of national security in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. № 6, pp. 30–36. [in Ukr.].
10. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu deokupatsii ta reintehratsii tymchasovo okupovanoi terytorii Avtonomnoi Respubliky Krym ta mista Sevastopolia» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 11, 2021 «On the Strategy of Deoccupation and Reintegration of the Temporarily Occupied Territory of the Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol»] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 bereznia 2021 r. №117/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>. [in Ukr.].
11. Pro skhvalennia Stratehii informatsiinoï reintehratsii Donetskoi ta Luhanskoi oblasti [On the approval of the Information Reintegration Strategy of Donetsk and Luhansk Regions] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 lypnia 2018 r. № 539-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539-2018-p#Text>. [in Ukr.].
12. Pro skhvalennia Stratehii informatsiinoï reintehratsii Avtonomnoi Respubliky Krym ta m. Sevastopolia [On the approval of the Information Reintegration Strategy of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 hrudnia 2018 r. № 1100-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-2018-p#Text>. [in Ukr.].
13. Pro skhvalennia Stratehii intehrovanoho upravlinnia kordonamy na period do 2025 roku [On the approval of the Integrated Border Management Strategy for the period until 2025] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 lypnia 2019 r. № 687-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p#Text>. [in Ukr.].
14. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Stratehii deokupatsii ta reintehratsii tymchasovo okupovanoi terytorii Avtonomnoi Respubliky Krym ta mista Sevastopolia [On the approval of the plan of measures for the implementation of the Strategy of deoccupation and reintegration of the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 veresnia 2021 r. № 1171-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171-2021-p#Text>. [in Ukr.].

15. Zhenevska konventsiiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny vid 12 serpnia 1949 r. [Geneva Convention for the Protection of the Civilian Population in Time of War of August 12, 1949]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. [in Ukr.].

ABSTRACT

Inna Medianyuk. Security environment and challenges of legal protection in temporary occupied territories: ways to overcome. Research on violations of human and citizen rights in the temporarily occupied territories in the situation of formation of a security environment in Ukraine revealed various aspects of the problem. In particular, as a result of the military aggression of the Russian Federation, the fundamental rights of people, such as the right to life, freedom, and personal integrity, have been significantly violated. The stated facts indicate a systematic violation of the fundamental principles of human and citizen rights in these territories.

In order to protect violated rights and respond to this problem, possible directions of influence are constant political pressure on the aggressor, the creation of an international coalition in support of de-occupation, and the development of an effective international framework for the protection of human rights. However, in order to achieve these goals, Ukraine's interaction with the international community, including organizations such as the OSCE, UN and PACE, is important. Such an approach can contribute to the creation of conditions for the protection of basic rights and freedoms in the temporarily occupied territories, as well as contribute to the development of mechanisms for solving humanitarian issues between Ukraine and the Russian Federation.

Additionally, on the basis of the identified problems, it was determined that the concept of «security environment» needs a clear definition in national legislation, since the lack of a clear and unified understanding of this concept makes it difficult to ensure the practical application of relevant measures. Based on the analysis, it can be recommended to define «security environment» as a set of social relations, factors and factors, which include normative and legal and organizational mechanisms for the protection of national security, territorial integrity, rights and freedoms of a person and a citizen from potential or real threats to ensure their vital activities.

In order to eliminate violations, it is envisaged to create a unified reintegration strategy for all temporarily occupied territories. In addition, emphasis is placed on the importance of the state's ability to adapt to changes in the security environment, the effective functioning of public authorities to protect human and citizen rights, as well as the development of intelligence capabilities to obtain complete information on the state of human rights in the temporarily occupied territories.

The central aspect is the need for further cooperation of Ukraine with international partners and organizations in order to ensure effective protection of human rights in the conditions of formation of a security environment. This includes sustained political pressure, international coalition building and cooperation with key international institutions. This approach is strategically important for solving global challenges and supporting Ukrainian society in achieving security and protection of human rights in conflict conditions.

The research findings also indicate the need to improve legislation and strategies for ensuring a secure environment in Ukraine, in particular in the temporarily occupied territories. The conducted research is aimed at supporting all categories of people who suffered as a result of military aggression, in particular internally displaced persons, children, pensioners, disabled people, military personnel and foreign citizens.

Keywords: *human rights, OSCE, UN, PACE, full-scale war in Ukraine.*